

Diskriminace a související otázky

Mgr. Petr Bouda

9. 5. 2011

Struktura přednášky

1. vymezení pojmu „diskriminace“
2. vymezení souvisejících pojmů
3. mechanismus diskriminace
4. typy diskriminace

Vymezení diskriminace

- **Diskriminace** je pojem, kterému intuitivně rozumí snad každý, resp. každý si pod ním dovede něco představit.
- Slovo diskriminace pochází z latinského *discriminatio*, resp. *discriminare*, což znamená odlišení, resp. odlišit.
- V češtině bychom jako synonymum pro slovo „rozlišovat“ nepoužili slovo „diskriminovat“, protože sémantické pole diskriminace je utvářeno dalšími slovy, jako je rovnost, spravedlnost, rozlišování, menšiny, předsudky, netolerance, rasismus a segregace, tudíž slovo „diskriminace“ má výrazně negativní konotace.
- V angličtině má slovo „discrimination“ oba významy, záleží na předložce, s níž se pojí.

Vymezení diskriminace

Jak rozumět pojmu „diskriminace“ v právu?

Diskriminace je:

1. rozdílné zacházení s různými subjekty,
2. které se nacházejí v identické, resp. srovnatelné situaci,
3. důsledkem tohoto zacházení je odepření práva, příležitosti nebo výhody běžně dostupné ostatním srovnatelným subjektům (a vice versa),
4. přičemž toto rozdílné zacházení nelze odůvodnit
5. existencí objektivních a rozumných důvodů.

Alternativní definice diskriminace

- **Veřejný ochránce práv:** „...odlišné, právem zakázané zacházení s lidmi ve vymezených, srovnatelných situacích na základě různé rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, víry, náboženského vyznání a světového názoru.“
- **Gordon Willard Allport:** „...jakýkoli postoj, který vychází z rozlišování na základě přirozených nebo společenských kategorií a nijak nesouvisí ani se schopnostmi či přednostmi jedince nebo s jeho skutečným chováním. Rozlišování, které nebere v úvahu specifické vlastnosti jedince, ho poškozují.“

Vymezení souvisejících pojmů

Rovnost

- odlišné chápání tohoto pojmu má vliv na chápání toho, co je diskriminace.
- existují 2, resp. 3 odlišná pojetí rovnosti:

1. formální rovnost

2. materiální rovnost, ta se dále dělí na rovnost příležitostí a rovnost výsledků

Formální rovnost

- toto pojetí zastává např. F. A. von Hayek
- rovnost je chápána jako rovnost šancí
- právní normy mají být nastaveny tak, aby všem subjektům garantovaly stejné výchozí podmínky
- výsledkem je formální rovnost, založena na neutralitě státu a veřejné moci
- nebere v potaz různé jiné vlastnosti jednotlivce než ty, podle kterých je tento jednatel zařazen do určité (právní) kategorie „stejných“ a nezajímá se o reálné důsledky
- neutrální pravidla platí pro každého stejně

Kritika formální rovnosti

- *„Každé právo je použití stejného měřítka na různé lidi, kteří ve skutečnosti nejsou stejní, nejsou si rovni a proto „rovné právo“ je porušením rovnosti a spravedlnosti. Každý tedy, když byl vykonal stejné množství práce jako druhý, vskutku dostává stejný díl společenského výrobku. Avšak jednotlivci si nejsou rovni: jeden je silnější, druhý je slabší, jeden je ženat, druhý nikoli, jeden má více dětí, druhý méně atd. Při stejném vynaložení práce...dostává tedy ve skutečnosti jeden více než druhý, stane se bohatší než druhý atd. Aby bylo možno se toho všeho vyvarovat, muselo by být právo nikoli rovné, ale nerovné.“*

Kritika formální rovnosti

1. aplikace stejného práva na nestejně skupiny osob je nespravedlivé a v důsledku vždy diskriminační
2. může vést k situaci „všem stejně špatně“

„Všem stejně může skutečně znamenat všem stejně špatně. Naše intuitivní vnímání rovnosti se proti podobnému postupu brání; je-li argument rovnosti v určitém sporu využit, nebývá to přece proto, aby se situace všech zhoršila, ale proto, aby se situace znevýhodněných zlepšila.“

Materiální rovnost

- opak formální rovnosti
- usiluje o rovnost nejen „de iure“, ale i „de facto“
- pokud je právní úprava formálně rovná, ale v praxi vede k nerovným výsledkům, požaduje toto pojetí následnou změnu právního předpisu tak, aby bylo dosaženo reálné, nejen zákonné rovnosti
- bere v potaz odlišné vlastnosti jedinců, přičemž se těmto vlastnostem přizpůsobuje, namísto aby je odstraňovala
- ad absurdum vede toto pojetí k rozlišování stále více skupin jednotlivců s možností klesnout až na individuální bázi, tedy vytvoření jakéhosi „soukromého práva“ každého jedince, které by bylo dokonale přizpůsobeno souboru jeho unikátních vlastností. V takovém případě však již nelze o právu hovořit.

Kritika materiální rovnosti

- **direktivnost, omezování svobodné volby, nastolení demotivujícího prostředí**
- **problém „dvojího standardu“**, kdy úspěch pozitivně diskriminovaných jedinců byl vykládán jako pouhý důsledek pozitivních opatření, nikoli jako důkaz toho, že tito jedinci jsou stejně schopní jako ostatní

Rovnost příležitostí

- absolutní rovnosti nelze dosáhnout, pokud mají jedinci rozdílnou „startovní pozici“
- je tedy nezbytné vymezit relevantní odlišné vlastnosti jedinců a ty následně pomocí právních norem respektujících tyto odlišnosti postavit na stejnou počáteční úroveň.
- slouží k ospravedlnění různých forem pozitivní diskriminace konkrétních, „znevýhodněných“ sociálních skupin.
- rovnost příležitostí kombinuje pojetí formální rovnosti a materiální rovnosti a lze ji chápat jako samostatné pojetí rovnosti.

Kritika rovnosti příležitostí

- to samé, co je vyčítáno materiální rovnosti obecně (např. přílišný aktivismus ze strany státu)
- *„Nelze samozřejmě popírat, že v existujícím tržním řádu jsou nejen výsledky, ale i počáteční šance různých jednotlivců často velmi různé; jsou ovlivněny okolnostmi jejich fyzického a společenského prostředí, které se vymykají jejich kontrole...požadavek rovnosti příležitostí nebo rovných výchozích podmínek...pokud jde o takové možnosti a příležitosti, které jsou ovlivňovány rozhodnutím vlády...byl jedním z ústředních bodů klasického liberalismu.“*

Kritika rovnosti příležitostí

- *„K dosažení toho (tedy rovnosti i v soukromoprávních vztazích) by vláda musela řídit celé fyzické a lidské prostředí všech osob a musela by se snažit poskytnout alespoň ekvivalentní šance pro každého; a čím úspěšnější by tato snaha vlády byla, tím ostřejší by začal být oprávněný požadavek, aby se podle téhož principu odstranily všechny ještě zbývající handicapy – nebo vyvážily dodatečným zatížením těch, kteří jsou stále ještě ve výhodě. To by muselo pokračovat až dotud, dokud by vláda neřídila doslova každou okolnost...“*

Kritika rovnosti příležitostí

- Zastánci rovnosti příležitostí, odmítající formální rovnost jako „nepravou rovnost příležitostí“ chápou diskriminaci jako situaci, v níž se neutrálně nastavené společenské normy nepřizpůsobují odlišným vlastnostem jedinců a pomíjejí fakt, že podstatou diskriminace je (zjednodušeně řečeno) rozlišování, na základě kterého jsou jedinci upírána jeho práva. Za diskriminaci pak považují současně jak nerozlišování jedinců v právních normách, tak jejich rozlišování, pokud to v obou případech vede k nepříznivým důsledkům pro určité jedince, lhostejno, zda tyto důsledky předvídány byly či nikoliv.
- Ve výsledku se zastáncům této teorie nelze „zavděčit“ žádnou právní normou, neboť právo se nemůže obejít bez jistého stupně abstrakce a vždy bude dopadat na rozdílné jedince rozdílně, nikoli však proto, že by to bylo záměrem zákonodárce, ale právě kvůli existenci rozdílů mezi lidmi. Tyto rozdíly však právo nikdy zcela odstranit nemůže.

Rovnost výsledků

- podobná rovnosti příležitostí
- rozhodující není příčina nerovnosti, ale až její důsledky
- neodstraňuje příčiny diskriminace, pouze její následky
- nerozlišuje mezi jednotlivými diskriminačními důvody a tudíž nezáleží na tom, jak se stal jedinec příslušníkem určité „znevýhodněné“ skupiny, zda měl šanci své postavení ovlivnit či nikoli, ačkoli ospravedlnitelná rovnost výsledků by měla být zaměřena jen na takové vlastnosti jedince, které sám nemohl nijak ovlivnit (pohlaví, rasa, vrozená vada).
- typickým příkladem jsou kvóty na zastoupení určité „znevýhodněné“ skupiny (např. žen, Romů, postižených).

Dílčí závěry k formální a materiální rovnosti

- Právní úprava odpovídá pojetí rovnosti, zastávané zákonodárcem.
- Formální rovnosti a nediskriminace lze dosáhnout pomocí univerzálně platných právních norem.
- Rovnosti příležitostí či rovnosti výsledků lze dosáhnout pomocí řady právních norem, rozlišujících jednotlivé sociální skupiny.
- Obě pojetí rovnosti mohou být diskriminační.
- Nelze tedy ztotožňovat pojem „rovnost“ s pojmem „nediskriminace“.

Podstata práva

- Podstatou práva je regulace společenských vztahů obecným způsobem. Téměř každý právní předpis rozlišující dvě obecné kategorie případů se někoho negativně dotýká, rozlišování je podstatou práva a nelze ho prohlásit za nežádoucí jen proto, že rozlišování je též součástí diskriminačního mechanismu.
- *„...účelem prakticky každé právní normy – ať už jde o příkaz, zákaz nebo povolení – je rozlišovat mezi rozdílnými kategoriemi právních subjektů. Dokonce i trestněprávní normy „diskriminují“ v tomto smyslu mezi těmi, kteří jsou dosud považováni za nevinné a těmi, kteří již byli shledáni vinnými. Každý právní systém pracuje skrze konceptuální rozdíly s navazujícími právními následky – v ústavním, soukromém, trestním, správním, mezinárodním atd. právním odvětví...Ideál vlády práva (rule of law), na druhou stranu, předpokládá obecnost zákonů, tj. jejich rovnou aplikovatelnost (in abstracto) a jejich stejnou aplikaci (in concreto).“*
(Evropský soud pro lidská práva, CASE OF CHASSAGNOU AND OTHERS v. FRANCE, 29. 4. 1999)

Mechanismus diskriminace

- Odpovídá na otázku, co je příčinou diskriminace ve společnosti?
- Jednotlivé prvky, z nichž se tento mechanismus skládá, jsou samy o sobě neutrální.
- Jejich kombinace však může vést k řadě různě závažných způsobů jednání, včetně diskriminace.
- Existuje několik mechanismů diskriminace, v této přednášce je popsán mechanismus diskriminace založené na aplikaci předsudečných postojů (tuto koncepci rozvíjel G. W. Allport).

Mechanismus diskriminace

1. Kategorizace
2. Stereotypizace
3. Předsudky
4. Projevy předsudků – diskriminace
5. Vyloučení jako následek diskriminace
6. Sociální normy, které mohou působit na jednotlivé prvky mechanismu

Kategorizace

- základ mechanismu diskriminace
- jedinec, který sdílí s ostatními určitý společný znak, je příslušník stejné kategorie
- **Kategorizace = proces, ve kterém dochází ke vnímání (percepci) jedince jako příslušníka určité sociální kategorie, přičemž tento proces zahrnuje selekci určité kategorie v paměti, její aktivaci a aplikaci při identifikaci konkrétního jedince.**
- **nevyhnutelný jev, který umožňuje jedinci efektivní a rychlou orientaci v životních situacích**
- základ předčasného úsudku (resp. předsudku)

Kategorizace

- Maximální přizpůsobování se vytvořeným seskupením, což má vliv na aplikaci stereotypů a na následné vytváření předsudků.
- Je daleko snadnější zařadit jedince do příslušné kategorie, než věnovat pozornost jeho individuálním vlastnostem.
- *„Pokud mohu shrnout třináct milionů svých spoluobčanů do jednoduché fráze „černoši jsou hloupi, špinaví a méněcenní“, úžasně si zjednoduším život. Vyhýbám se prostě všem. Může být něco jednoduššího?“ (G. W. Allport)*
- Jedinec používá nejhrubější kategorizaci tak dlouho, dokud je to efektivní; teprve pokud nefunguje, přejde na jemnější (tj. více rozlišující) kategorizaci.
- Problém – selektivní připouštění nových důkazů.

Kategorizace

- s sebou vždy nese dva jevy, jejichž synergický efekt výsledky rozlišování (resp. diskriminace) amplifikuje: příslušníci stejné kategorie jsou vnímáni jako sobě podobnější, než jsou ve skutečnosti (asimilace) a příslušníci dvou odlišných kategorií se subjektivně jeví odlišnější, než jsou ve skutečnosti (akcentování rozdílů).
- Příslušnost jedince k určité kategorii může anebo nemusí záviset na vůli posuzovaného jedince, avšak **v případě, že kategorizace působí diskriminačně, je tato příslušnost obvykle nedobrovolná, neovlivnitelná vůlí** (např. rasa (pozor, národnost sem nepatří, tu si každý určuje sám), pohlaví, věk, genetická výbava, sexuální orientace), jde o společností připsaný status, který celý diskriminační mechanismus uvádí do chodu.

Stereotypizace

- navazuje na kategorizaci, neboť aktivace kategorie vede k následné aktivaci atributů, které jsou s danou kategorií asociovány (tj. stereotypy).
- stereotypizace je aplikací stereotypů na konkrétní jedince
- stereotypy mohou být pozitivní i negativní
- stereotyp vede k diskriminaci pouze, pokud zahrnuje atributy implikující podřadné vlastnosti, nebo pokud nebude obsahovat atributy s výrazně kladným významem

Stereotyp

- lze chápat jako užitečnou pomůcku, neboť umožňuje – bez vynaložení kognitivního úsilí, resp. v situaci, kdy nemohu věnovat pozornost informacím o attributech konkrétního jedince – usuzovat o attributech příslušníků určité sociální kategorie přesněji, než kdybych o nich usuzoval náhodně. Stereotyp tak zvyšuje míru pravděpodobnosti úspěchu, nicméně nezaručuje správné výsledky a může mít velmi negativní dopad
- stereotypy vytváří každá sociální skupina, jednak o sobě samé, jednak o ostatních skupinách

Předsudek

- dnes vnímán negativně, dříve měl neutrální význam
- pojem „předsudek“ vychází z latinského praejudicium a původně měl stejný význam, jako má dnes pojem „precedent“, tedy úsudek založený na dřívějším rozhodnutí, resp. dřívější zkušenosti. Později znamenal pojem předsudek předčasný úsudek, tedy ukvapený, fakty ještě nepodložený úsudek o určité skutečnosti.
- může být založen na skutečných či smyšlených vlastnostech
- v mechanismu diskriminace je předsudek chápán jako **předpojaté hodnocení a zaujetí emocionálně zabarveného postoje k jedinci dle jeho kategorizace a stereotypizace**
- **jen negativní předsudek vyvolá diskriminaci**

Předsudek

- bude diskriminační pouze, pokud jedinci přisoudí negativní vlastnosti, v jejichž důsledku bude jedinec terčem posměchu, pohrdání či podezření (negativní postoj vůči jedinci) a bude s ním zacházeno méně příznivě, než by bylo zacházeno s příslušníkem jiné kategorie, resp. společenské skupiny. Tento závěr však nemá absolutní platnost, neboť k diskriminaci příslušníka jedné kategorie může dojít i v důsledku mého kladného předsudku vůči příslušníku druhé kategorie, nikoli nezbytně v důsledku negativních postojů k příslušníku první kategorie (ten může být neutrální a k diskriminaci stejně dojde). I pozitivní diskriminace tak tím, že preferuje určitou skupinu osob, nutně diskriminuje jinou skupinu osob a je chybou tento fakt zastírat.

Předsudek

- je nutné důsledně odlišovat předsudky od reálných společenských konfliktů
- společenské konflikty mohou být jak reálné, tak zdánlivé, ovšem pouze zdánlivé konflikty mají povahu předsudku
- reálné společenské konflikty vznikají pouze, pokud má určitá sociální skupina z objektivního pohledu nebezpečné vlastnosti (převážná část příslušníků takové „nebezpečné“ skupiny má sklon páchat zločiny, neplatit daně, nezvykle silně vzdorovat asimilaci, šířit nemoci...)
- v praxi bývá obtížné odlišit mezi sebou reálné a zdánlivé společenské konflikty – není vyloučeno, že zpočátku reálné společenské konflikty jsou nyní zdánlivé
- tento fakt ztěžuje jejich řešení

Projevy předsudků

Od nejméně závažných k nejzávažnějším:

1. Rozlišování (pouze v tomto kontextu!)
2. Vyhýbání se
3. Diskriminace
4. Fyzické napadání
5. Vyhlazování

Zákon č. 198/2009 Sb. považuje za diskriminaci také některé projevy rozlišování a fyzického napadání, nepostihuje však veškerou diskriminaci ve společnosti.

Projevy předsudků

- Rozlišování projevů předsudků je důležité při tvorbě právních norem, majících za cíl odstranit mechanismus diskriminace, případně potlačit některé jeho projevy.
- Nejsnáze lze právními normami postihnout fyzické napadání, popřípadě projevy vyhlazování, daleko složitěji lze pak právními normami postihovat diskriminaci a nejhůře (pokud vůbec) lze potlačovat vyhýbání se a rozlišování (ve výše uvedeném smyslu).
- Na rozlišování se lépe než právní normy hodí jiné druhy sociálních norem – např. morální či náboženské.

Vyloučení jako následek

- Výsledkem mechanismu diskriminace je odepření práv jedinci náležejícímu do určité sociální skupiny, resp. odepření práv celé této skupině.
- Diskriminovaná skupina se dostává do izolace, je vyloučena z některých činností, zaměstnání, vzdělání, sportu, přístupu k bydlení apod.
- Vyloučení nesouvisí s množstvím statků ve společnosti, ale se zájmem diskriminovat.
- Vyloučení zpětně posiluje reprodukci předsudků a tudíž i diskriminaci.

Sociální normy

- mají specifické postavení v mechanismu diskriminace, působí (s různou intenzitou) na jednotlivé jeho prvky
 - pravidla, která předepisují určité žádoucí, resp. nežádoucí chování vůči příslušníku konkrétní sociální kategorie
 - nejedná se pouze o normy právní, ale i morální, náboženské a jiné (sportovní například).
 - diskriminace některých skupin může být považována za společensky žádoucí
-
- **stereotyp není totéž, co sociální role:** sociální role jedince je dána normativním očekáváním společnosti, jaké atributy by příslušník určité kategorie měl mít, jak by se měl chovat. Sociální role má tedy preskriptivní povahu, zatímco stereotyp má povahu ryze deskriptivní.

Mechanismus diskriminace opakování

1. Kategorizace – zařazení jedince do určité kategorie
 2. Stereotypizace – přiřazení stereotypů k určité kategorii
 3. Předsudky – zaujetí emočně zabarveného postoje
 4. Diskriminace – chování vůči jedinci projevené navenek
 5. Vyloučení jako následek diskriminace
-
6. Sociální normy, které mohou působit na jednotlivé prvky mechanismu

Typy diskriminace

1. Podle vlastností jedince
2. Podle subjektu
3. Podle toho, zda působí přímo nebo nepřímo
4. Podle sociálních norem na pozitivní a negativní
5. Podle toho, zda k ní dochází v obecné rovině, nebo až v aplikační praxi
6. Podle toho, zda dochází k diskriminaci na základě jediného důvodu nebo více důvodů

Podle vlastností jedince

- lze rozlišovat diskriminace na základě rasy, etnika, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, náboženského vyznání, politického přesvědčení atd.
- nezáleží na tom zda jedinec danou vlastnost skutečně má nebo ne
- problém taxativního nebo demonstrativního výčtu vlastností

Podle subjektu

tj. kdo koho diskriminuje

- **většina menšinu** (nacistické Německo v letech 1935=1945, USA v letech 1941-1945)
- **menšina většinu** (Jihoafrická republika, Bahrajn)
- **autodiskriminace** uvnitř sociální skupiny

Podle působení

- **přímá diskriminace**

Totožná s obecnou definicí diskriminace.

- **nepřímá diskriminace**

1. Obecná norma působí rovně na všechny adresáty, ale je příliš široká, protože na některé adresáty působí nepřipustně přísněji či nepříznivěji než na ostatní.

2. Právní norma upravuje určitou výjimku z obecné právní úpravy, ovšem tato výjimka dopadá nepřiměřeně na určitou sociální skupinu.

Následky: v prvním případě se bude diskriminovaná osoba domáhat vytvoření výjimky (pozitivní diskriminace). Ve druhém případě se nepřímo diskriminovaná osoba naopak domáhá zrušení výjimky z obecného pravidla.

Podle působení

- Český Ústavní soud se ve svém nálezu ze dne 2. 4. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 47/95, přidržel pojetí formální rovnosti, když uvedl, že: *„Nelze namítat nerovnost tam, kde zákon stanoví pro všechny subjekty, které lze zahrnout pod osobní rozsah právního předpisu, stejné podmínky nároku. To, že zákonodárce mohl postupovat i jinak, resp. že mohl do právního předpisu zahrnout ustanovení k odstranění tvrdostí v individuálních případech, nelze samo o sobě považovat za zvýhodnění či znevýhodnění určité skupiny občanů.“*
- **Odmítl tedy přímou diskriminaci prvního typu.**

Podle sociálních norem

- **Negativní diskriminace**

totožná s obecnou definicí diskriminace

- **Pozitivní diskriminace** (affirmative action, pozitivní opatření, „obrácená“ diskriminace)

- neodstraňuje mechanismus diskriminace, ale používá ho k dosažení „společensky žádoucích“ cílů.

- dochází k přesouvání diskriminace z jedné sociální skupiny na druhou.

Oba typy vedou k diskriminaci, rozdíl je v odlišné vnímání určitých druhů diskriminace společností dle obecně uznávaných hodnot, resp. společenských norem, kdy jisté druhy zvýhodnění jsou považovány za společensky žádoucí a jiné nikoli.

Pozitivní diskriminace

- zvýhodnění je poskytováno na základě objektivně existujícího znevýhodnění členů určité sociální skupiny, které je základní podmínkou uplatnění pozitivních opatření. Takové znevýhodnění má obvykle podobu stigmatizace či přímo exkluze členů sociální skupiny.
- pozitivní diskriminace si klade za cíl tato znevýhodnění odstranit poskytnutím zvláštního, preferenčního režimu.
- poskytnutím dodatečných práv, která nejsou přiznána členům jiných, sociálně neznevýhodněných skupin, čímž má fakticky dojít k narovnání postavení znevýhodněné sociální skupiny.
- pozitivní diskriminace musí spočívat v poskytnutí výhodnějších podmínek – méně výhodné zacházení za pozitivní diskriminaci považovat nelze.
- pozitivní diskriminace musí být časově omezena

Pozitivní diskriminace

- směřuje k dosažení materiální rovnosti – buď k rovnosti příležitostí, nebo k rovnosti výsledků.
- Příkladem prvního typu pozitivní diskriminace je např. zvláštní program pro romské děti předškolního věku, který jim má usnadnit vstup na základní školu, případně zvýhodnění žáků ze sociálně slabých skupin formou zvláštního stipendia.
- Příkladem rovnosti výsledků jsou pak kvóty, mající umožnit odpovídající zastoupení členů určitých sociálních skupin, např. pravidla pro určitý počet žen ve vedení podniků, určitý počet žen na kandidátkách politických stran nebo pravidla absolutní přednosti pro uchazeče o zaměstnání z určité sociální skupiny, která je objektivně považována za znevýhodněnou.

Důvody pro pozitivní diskriminaci

1. **potřeba vyrovnat historicky vzniklá znevýhodnění** – náprava předchozích křivd. Proti tomu však lze namítat, že jde o aplikaci kolektivní a historické viny, což je v rozporu s principy demokratického právního státu.
2. **potřeba zvyšování různorodosti ve společnosti** – tento argument vychází z premisy, že různost je přidaná hodnota, mající vliv na vyšší kreativitu a efektivitu ve srovnání se stejnorodou společností.^[1] Tato potřeba směřuje k zajištění odpovídající reprezentace určitých sociálních skupin při obsazování určitých pozic ve veřejné správě i v soukromém sektoru.
3. **požadavek „spravedlivějšího“ rozdělování veřejných statků**, na nichž by měli participovat všichni členové společnosti, bez ohledu na svůj původ nebo jiné, zvýhodňující faktory. Tento požadavek směřuje k dosažení tzv. „sociální spravedlnosti“.

^[1] „System, v němž všechny části reagují stejně, je systém s osudovou chybou.“ KUSANAGI, M. Ghost in the Shell, 1995.

Obecná rovina v. aplikace

- Někteří představitelé právní nauky rozlišují také diskriminaci podle toho, kdy k ní dochází:
- **jestli v obecné rovině** (tedy diskriminuje již přímo zákonná úprava),
- **nebo v rovině aplikační** (diskriminační je teprve aplikace konkrétního zákona orgány veřejné moci, přičemž tato diskriminace je způsobena chybnou interpretací).

Vícenásobná diskriminace

- Průkopnicí tohoto konceptu je prof. Kimberlé Crenshaw z Columbijské univerzity, USA
- Impulzem pro vytvoření tohoto konceptu byla skutečnost, že jedinec byl často diskriminován z více důvodů současně – např. žena - asiátka byla při přístupu k zaměstnání diskriminována současně z důvodu své rasy i z důvodu svého pohlaví.

Vícenásobná diskriminace - formy

- 1. složená diskriminace** (compound discrimination) – různé diskriminační důvody se přidávají jeden k druhému, například situace, kdy zaměstnavatel odmítne přijmout postiženou ženu, ucházející se o zaměstnání nejen proto, že je misogyn, ale také proto, že by se musel přizpůsobit své pracoviště postiženému zaměstnanci.
- 2. průsečíková diskriminace** (intersectional discrimination) – diskriminace, která je výsledkem několika současně působících diskriminačních důvodů, a která je tudíž unikátní pro každý případ.

Průsečíková diskriminace

- nelze zobecnit kritéria, na základě kterých by měla být tato průsečíková diskriminace odlišná od složené diskriminace – jediný rozdíl spočívá v tom, že újma, způsobená oběti, je větší, než v případě složené diskriminace .
- nelze nalézt komparátora – např. diskriminovaná černoška – s kým se bude srovnávat?

	muž	žena
černoch	muž - černoch	žena - černoška
běloch	muž - běloch	žena - běloška

Děkuji za pozornost